

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Преслав Димитров

**на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен “доктор” по докторска програма „Гражданско и семейно
право“ в ПН 3.6 Право**

на тема:

„Договор за банков кредит на студенти и докторанти“

**с автор Милен Томов Маринов,
докторант в самостоятелна форма на обучение към Катедра
„Гражданскоправни науки“ при Правно-историческия факултет на
ЮЗУ „Неофит Рилски“**

Настоящото становище е изготвено въз основа на Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“-Благоевград № 1647/22.07.2021 г. за определяне на научно жури по процедурата за публична защита на дисертационен труд, разработен от докторант в самостоятелна форма на обучение Милен Маринов и съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане, ЗВО, както и действащите вътрешни правила на Югозападния университет.

I. Биографична информация за докторанта

Милен Томов Маринов е докторант в самостоятелна форма на обучение към Катедра „Гражданскоправни науки“ на Правно-историческия факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“. Роден е през 1989 г. Средното си образование придобива в СОУ „Христо Ботев“, гр. Козлодуй, с профил информационни технологии.

Има завършено висше образование със специалност “Право” в Югозападен университет „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. По настоящем упражнява свободна

професия като адвокат, вписан в Адвокатска колегия – Благоевград, а освен това работи и като асистент в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

II. Обща оценка на представения дисертационен труд и извършената научно-изследователска дейност:

Дисертационният труд, представен от Милен Маринов, е разработен под научното ръководство на доц. д-р Таня Йосифова и е посветен на актуална и значима тема, която има както юридически, така и икономически измерения. По отношение на структурата и съдържанието му, следва да се отбележи, че същият е структуриран в увод, три глави, заключение и библиографска справка. Основният текст на дисертацията е в обем от 216 стандартни страници, компютърно набран текст. Библиографският апарат на работата е представен на 6 страници в края на разработката и включва както следва: 134 информационни източника, от които 108 на кирилица /в това число и руски език/, 26 на латиница и 5 интернет източника.

Така представената разработка като структура отговаря на изискванията за композиционно и съразмерно разположение на отделните глави.

Значителна част от извършената научно-изследователска дейност е представена чрез редица публикации: **Четири публикации** в редактирани колективни томове, **Едно участие** с доклад в международна научна конференция, публикуван в издаден сборник и **Едно участие** с доклад на научна конференция, проведена в Република България, който предстои да бъде публикуван. В представените научни публикации фактически е **отразен в голяма степен** дисертационния труд в различни степени на завършеност и с акцент върху отделни проблемни моменти и научни търсения. На тази база докторантът покрива минималните изисквани точки по групи показатели за присъждане на ОНС „доктор“ за ПН 3.6 – Право, програма „Гражданско и семейно право“, съгласно действащия Правилник за прилагане на ЗРАСРБ и има изпълнени 110 точки при изискуеми 100. Разработен е и систематизиран автореферат, представящ съдържанието на дисертационния труд.

III. Оценка на съдържанието и разработеността на отделните части на дисертационния труд:

Темата за студентското кредитиране и нейната ефективност за развитието на банковото кредитиране в областта на висшето образование е практически значима. И както правилно отбелязва авторът **във въвеждащата част, актуалността** на

проблематиката, поизтича от фактът, че кредитирането е сред основните банкови дейности и също така представлява способ за набиране на парични капитали от страна на кредитополучателите, за да финансират едно или друго свое начинание. Безспорно когато се касае за финансиране на висшето образование кредитирането следва да се разглежда като важен фактор, който в редица държави е възприет като неотменим способ за осигуряването на равен достъп на гражданите до висшето образование.

По отношение на увода:

Авторът задава същността на темата и актуалността на поставените проблеми. Извежда изследователския обект и предмет, теза и под-тези на дисертационния труд и поставените във връзка с тяхното изпълнение задачи, както и съществуващите ограничения. Задал е целта и практическата реализация на изследването – сферата на банково кредитиране в областта на висшето образование, обосновавайки избора си с необходимостта да бъде извършен ефективен анализ на действащата нормативна уредба и условията за отпускане на банкови кредити на студенти и докторанти.

Обект на изследване в дисертационния труд е договорот за банков кредит на студенти и докторанти, уреден в Закона за кредитиране на студенти и докторанти, като важен фактор за осигуряване правото на достъп до образование на лицата, които желаят да се обучават в системата на висшите училища в Република България. **Предмет на изследване** на дисертационния труд е нормативната уредба, посветена на този тип кредити, но също така и това доколко тази нормативна уредба позволява на същите да изпълняват своята функция ефективно. Проучени са възможностите за реализиране на ефектите от студентското кредитиране. **Методологичната основа** на разработката включва набор от основни научни методи, както и научни трудове и публикации на български и чужди автори.

По отношение на Глава I:

Разгледана е в детайли концептуалната рамка на студентското кредитиране, като е извършен преглед на основите параметри на договора. Представени са теоретико-методологически въпроси, свързани с дефинитивните характеристики на този правен институт. Извършен е преглед на литературата, която изследва банковите кредити, като е направено отграничение между различните видове банкови кредити, включително и чрез съпоставяне не само на правната им рамка, но и на преследваната от тях икономическа цел. Проследено е историческото развитие на банковата дейност и кредитирането, като са включени и някои терминологични бележки относно самото

понятие „кредит“ и неговото значение. Посочени са и дефинициите, които различните редакции на § 1, т. 2 от Наредба №22 от 16 юли 2009 г. за Централния кредитен регистър са влагали в понятието. Направен анализ на приложимите към института нормативни актове, като са разграничени общите от специалните такива и са посочени приложимите към този тип кредит с оглед естеството им на банкови кредити подзаконови нормативни актове.

В тази част на дисертационния труд са разгледани и видовете кредити по ЗКСД според своето предназначение, които съгласно чл. 5, ал. 1 ЗКСД са два вида: кредит за заплащане на таксите за обучение и кредит за издръжка на студента или докторанта.

По отношение на Глава II:

Ориентирана е към изясняване естеството на този тип договори за кредит. Детайлно е разгледана фигурата на банката като юридическо лице и кредитополучателя по договора за банков кредит на студенти и докторанти. В тази част е аргументирано виждането на автора, че част от изискванията, които Закона за кредитиране на студенти и докторанти поставят пред кандидатстващото за кредит лица са нецелесъобразни. Този критичен анализ се базира на икономическата и социалната функция на кредитите за студенти и докторанти, като в резултат е изведено предложение за преразглеждане на законодателния подход и ако се цели достъп до кредитите по ЗКСД да бъде предоставен на лица, чието материално положение не им позволява да финансират образованието си, то тази цел да бъде постигната не чрез поставянето на възрастови и други граници, а посредством използването на получаваните от лицето доходи като критерий.

Подробно е разгледан и въпроса за усвояването на кредита, който започва с терминологичен коментар относно понятието „усвояване“. В тази част на дисертационния труд е обърнато внимание на текста на чл. 21, ал. 4 от ЗКСД, който предвижда, че кредитополучателят сам трябва да заплати таксата си за обучение и да представи на банката документ, удостоверяващ това плащане. Авторът критикува този подход, тъй като не съответства на понятието за „кредитиране“, защото задължава кредитополучателя да заплати за своя сметка задължението, за което желае да получи кредит и едва след това би могъл да усвои кредитът.

Детайлно е разгледан методологическият апарат, с който се бори в настоящото изследване, както и мотивите за избора на отделните му елементи.

Комплексен по своя характер, методологическият апарат борави с количествени и качествени методи. По-конкретно, той включва преглед на нормативната уредба и специализираните публикации по темата, както и анализ на съществуващата практика на съдилищата по множество свързани с кредитите въпроси.

Необходимата емпирична информация се получава именно чрез проучването на влезли в сила съдебни актове, в които са разгледани и разрешени от юридическа гледна точка различни по естеството си проблеми в областта на банковото кредитиране. В този смисъл са разгледани правата и задълженията на страните по договора, които формират кредитното правоотношение.

По отношение на Глава III:

В нея фокусът е поставен върху последиците от неизпълнението на задълженията на страните по договора за кредит. Изложението започва именно с изясняването различните последици от неизпълнение на задължения по договора за банков кредит на студенти и докторанти.

Детайлно е разгледан въпросът за предсрочната изискуемост на кредита, като една от най-тежките последици за неизпълнение на договорните задължения на кредитополучателя. По правило смисълът на кредитната операция е предоставянето на парични средства за определен период от време, поради което и премахването на дадения срок от страна на банката се разглежда като една от най-тежките последици на неизпълнение на договорните задължения на кредитополучателя. В тази част на дисертационния труд са обхванати различните основания за обявяване на предсрочната изискуемост на кредитите по ЗКСД.

Изяснена е на следващо място и функцията на държавата като гарант по отпусканите кредити, който при неплатежоспособност на кредитополучателя отговаря спрямо банката за изплащането на главницата и лихвите на кредитното задължение. Разгледани са издаваните за тази цел държавни гаранции по ЗКСД. Предложени са механизми за преодоляване на определени проблеми от бюрократичен характер.

Обсъдени са и отделните случаи на недействителност на договора за кредит, които са уредени в ЗКСД. Разгледани са границите, които законодателят е поставил по отношение на този тип кредити като максимален размер на лихвата, нормативно определен срок и размер и други.

Направен е кратък анализ с практическа насоченост по отношение на различните въпроси, които възникват при съдебното разрешаване на споровете, произтичащи от

банковите кредити, които се предоставят в сферата на студентското кредитиране. В тази част на дисертационния труд е подложена на изследване разпоредбата на чл. 14, ал. 2 от ЗКСД, която предвижда като условие за пораждаване на отговорността на държавата към кредитодателя представянето на доказателства, че последният е претендирал дължимата сума първо от кредитополучателя.

При рецензирането на дисертационния труд прави впечатление, че авторът е проучил значителна като количество и тематика литература, свързана с темата на дисертацията. Също така, е правил опит за развитие на дискусия на базата на различни авторски тези, хипотези и практически приложения, като се достига до концептуализиране на рамки за студентското кредитиране.

IV. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд:

В представения от кандидата Милен Маринов дисертационен труд могат да бъдат открити следните научни приноси:

1. Въз основа на систематизиране и критична оценка на съществуващите разбирания за същността и особеностите на студентското кредитиране е дефинирано понятието за договора за кредит на студенти и докторанти;
2. Проучено е състоянието и развитието на правната уредба на кредитирането от в България, както и развитието на съдебната практика в тази насока;
3. Оценено и анализирано е влиянието на студентското кредитиране върху създаването на равни условия за ефективен достъп до висшето образование на всички граждани;
4. Направени са множество предложения за промяна на законодателството, което урежда студентското кредитиране в насока усъвършенстване на нормативната уредба и нейното осъвременяване, като се изхожда от опита на други държави, които имат утвърдени традиции в тази насока;
5. Изведени са препоръки за предприемането на действия от незаконодателен характер, които целят по-ефективното управление на студентските кредити и тяхното отчитане между институциите;

V. Критични бележки, препоръки и въпроси:

В дисертационния труд се констатира и някои недостатъци, които дават основание да бъдат направени следните критични бележки:

- При отделни обособени части в дисертационния труд се наблюдава известен дисбаланс. Съдържанието на първа и втора глава, всяка от които е с обем от около 70 страници има значителен превес над глава трета от дисертационния труд.

- На следващо място, бих искал на обърна внимание на констатацията, че в дисертационния труд се срещат отделни формулировки, по отношение на които се установяват неточности.

- Бих направил и една принципна препоръка към докторанта, отнасяща се както към дисертационния труд, така също и бъдещи негови публикации, а именно – да бъде по-ясен и категорична при открояване на мнението си като автор.

Посочените критични бележки не намаляват значимостта на дисертационния труд. Докторант Милен Маринов показва задълбочени познания в областта на студентското кредитиране в Република България.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на така представените обстоятелства в точки I, II, III, IV и V заявявам своята положителна оценка за настоящия дисертационен труд на тема **„Договор за банков кредит на студенти и докторанти“** с автор Милен Томов Маринов. Считаю, че той отговаря на основните законови и нормативни изисквания за присъждане на образователната и научна степен “доктор” и това ми дава основание да гласувам „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен “доктор” на Милен Маринов в ПН 3.6 Право по докторска програма Гражданско и семейно право.

20.09.2021 г.

Благоевград

Член на научното жури:

проф. д-р П. Димитров

SCIENTIFIC OPINION

by Prof. Dr. Preslav Dimitrov

**of dissertation for awarding the educational and scientific degree "Doctor" in the
doctoral program "Civil and Family Law" in Professional Field 3.6 "Law"**

on the topic:

"Bank loan agreement for students and doctoral students"

with author Milen Tomov Marinov,

**PhD student in an independent form of study at the Department of Civil Law at the
Faculty of Law and History of SWU "Neofit Rilski"**

This opinion is prepared on the basis of the Order of the Rector of SWU "Neofit Rilski" -Blagoevgrad № 1647 / 22.07.2021 for determining a scientific jury under the procedure for public defense of a dissertation, developed by a doctoral student in independent form Milen Marinov and complies with the requirements of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ADASTRB), the Regulations for its implementation, the Higher Education Act, as well as the current internal rules of the Southwestern University.

I. Biographical information about the doctoral student

Milen Tomov Marinov is a doctoral student in an independent form of education at the Department of Civil Law at the Faculty of Law and History at SWU "Neofit Rilski". He was born in 1989. He acquired his secondary education at Hristo Botev High School, Kozloduy, with an information technology profile.

He has a university degree in Law from the Southwestern University "Neofit Rilski", Blagoevgrad. He is currently practicing a freelance profession as a lawyer, enrolled in the Bar Association - Blagoevgrad, and also works as an assistant at the Faculty of Law and History of SWU "Neofit Rilski".

II. General evaluation of the presented dissertation and the performed research activity:

The dissertation, presented by Milen Marinov, was developed under the scientific guidance of Assoc. Prof. Dr. Tanya Yosifova and is dedicated to a topical and important topic that has both legal and economic dimensions. Regarding its structure and content, it should be noted that it is structured in an introduction, three chapters, a conclusion and a bibliography.

The main text of the dissertation is 216 standard pages, computer typed text. The bibliographic apparatus of the work is presented on 6 pages at the end of the development and includes as follows: 134 information sources, of which 108 in Cyrillic (including in Russian language), 26 in Latin alphabet and 5 Internet sources.

The work presented as a structure thus meets the requirements for compositional and proportionate arrangement of the individual chapters.

A significant part of the conducted research activity is presented through a number of publications: Four publications in edited collective volumes, One participation with a report in an international scientific conference, published in a published collection and One participation with a report at a scientific conference held in Bulgaria. to be published. In fact, the presented scientific publications largely reflect the dissertation in various degrees of completion and with an emphasis on individual issues and research. On this basis, the doctoral student covers the minimum required points by groups of indicators for awarding Educational and Scientific Degree "Doctor" for Professional Field 3.6 - Law, Doctoral Program "Civil and Family Law", according to the current Regulations for the implementation of ADASTRB and has completed 110 points for the required 100. A systematized abstract has been elaborated presenting the content and main parts of the dissertation.

III. Assessment of the content and development of the individual parts of the dissertation:

The topic of student lending and its effectiveness for the development of bank lending in the field of higher education is practically significant. And as the author rightly notes in the introductory part, the relevance of the issue stems from the fact that lending is among the main banking activities and is also a way to raise money from borrowers to finance one or another of their endeavors. Undoubtedly, when it comes to financing higher education, credit should be seen as an important factor, which in many countries is perceived as an indispensable way to ensure equal access of citizens to higher education.

Regarding the introduction:

The author sets the essence of the topic and the topicality of the problems. Here he derives the research object and subject, thesis and sub-theses of the dissertation work and the tasks set in connection with their implementation, as well as the existing limitations. He set the goal and the practical implementation of the study - the field of bank lending in higher education, justifying his choice with the need to conduct an effective analysis of current regulations and conditions for granting bank loans to students and PhD students.

The object of research in the dissertation is the bank loan agreement for students and doctoral students, regulated in the Law for lending to students and doctoral students, as an important factor in ensuring the right of access to education for persons wishing to study in the system of higher education in the Republic of Bulgaria. The subject of research of the dissertation is the normative regulation, dedicated to this type of credits, but also to the extent to which this normative regulation allows them to perform their function effectively. The possibilities for realization of the effects of the student crediting have been studied. The methodological basis of the development includes a set of basic scientific methods, as well as scientific papers and publications of Bulgarian and foreign authors.

With regard to Chapter I:

The conceptual framework of student lending is considered in detail, and a review of the basic parameters of the contract is performed. Theoretical and methodological issues related to the definitive characteristics of this legal institute are presented. A review of the literature examining bank loans has been reviewed, distinguishing between different types of bank loans, including by comparing not only their legal framework but also the economic goal they pursue. The historical development of banking and lending is traced, including some terminological notes on the very concept of "credit" and its meaning. The definitions that the various versions of § 1, item 2 of Ordinance №22 of 16 July 2009 on the Central Credit Register have included in the term are also indicated. An analysis of the normative acts applicable to the institute has been made, distinguishing the general from the special ones and indicating the by-laws applicable to this type of credit in view of their nature of bank loans.

In this part of the dissertation the types of credits under the Act for Crediting of Students and Phd Students (ACSPS) according to their purpose are considered, which according to art. 5, paragraph 1 of the ACSPS, are of two types: credit (loan) for payment of tuition fees and credit (loan) for maintenance of the student or doctoral student.

With regard to Chapter II:

It is aimed at clarifying the nature of this type of credit agreements. The figure of the bank as a legal entity and the borrower under the bank loan agreement of students and doctoral students is considered in detail. This part argues the author's view that some of the requirements that the Law on Lending to Students and Doctoral Students impose on loan applicants are inappropriate. This critical analysis is based on the economic and social function of student and doctoral loans, resulting in a proposal to revise the legislative

approach and, if the aim is to provide access to the ACSPS loans to persons whose financial situation does not allow them to finance their education, then this goal should be achieved not by setting age and other limits, but by using the income received by the person as a criterion.

The issue of loan absorption is also discussed in detail, starting with a terminological comment on the concept of "absorption". In this part of the dissertation attention is paid to the text of Art. 21, paragraph 4 of the ACSPS, which stipulates that the borrower must pay the tuition fee himself and submit to the bank a document certifying this payment. The author criticizes this approach because it does not correspond to the concept of "lending" because it obliges the borrower to pay at his own expense the obligation for which he wishes to receive a loan and only then could he use the loan.

The methodological apparatus used in the present study is considered in detail, as well as the motives for the choice of its individual elements.

Complex in nature, the methodological apparatus handles quantitative and qualitative methods. In particular, it includes a review of the legislation and specialized publications on the subject, as well as an analysis of the existing practice of the courts on a number of credit-related issues.

The necessary empirical information is obtained precisely through the study of entered into force judicial acts, in which problems of a different nature in the field of bank lending are considered and resolved from a legal point of view. In this sense, the rights and obligations of the parties to the contract, which form the credit relationship, are considered.

With regard to Chapter III:

It focuses on the consequences of non-compliance with the obligations of the parties to the loan agreement. The exhibition begins with the clarification of the various consequences of non-fulfillment of obligations under the bank loan agreement of students and doctoral students.

The issue of the pre-term due date of the loan is considered in detail, as one of the most severe consequences for non-fulfillment of the contractual obligations of the borrower. As a rule, the meaning of the credit operation is the provision of funds for a certain period of time, due to which the abolition of the given term by the bank is considered as one of the most severe consequences of non-fulfillment of the borrower's contractual obligations. This part of the dissertation covers the various grounds for declaring the pre-term demandability of the loans under the ACSPS.

Next, the function of the state as a guarantor of the granted loans is clarified, which in case of insolvency of the borrower is responsible to the bank for the payment of the principal and the interest on the loan obligation. The state guarantees issued for this purpose under the ACSPS are considered. Mechanisms have been proposed to overcome certain bureaucratic problems.

The individual cases of invalidity of the loan agreement, which are regulated in the ACSPS, are also discussed. The limits set by the legislator in relation to this type of loans are considered as the maximum amount of interest, statutory term and amount, etc.

A brief analysis has been made with a practical focus on the various issues that arise in the judicial resolution of disputes arising from bank loans provided in the field of student lending. In this part of the dissertation the provision of art. 14, para. 2 of the CPA, which provides as a condition for incurring the liability of the state to the creditor the submission of evidence that the latter has claimed the amount due first by the borrower.

When reviewing the dissertation, it is noticeable that the author has studied significant in quantity and subject matter literature related to the topic of the dissertation. He also tried to develop a discussion based on various author's theses, hypotheses and practical applications, reaching the conceptualization of frameworks for student lending.

IV. Evaluation of the scientific and practical results and contributions of the dissertation:

The following scientific contributions can be highlighted in the dissertation presented by the candidate Milen Marinov:

1. Based on the systematization and critical assessment of the existing understandings about the nature and peculiarities of student lending, the concept of the loan agreement for students and doctoral students is defined;
2. The state and development of the legal framework of lending in Bulgaria, as well as the development of the case law in this direction have been studied;
3. The impact of student lending on the creation of equal conditions for effective access to higher education for all citizens has been assessed and analyzed;
4. Numerous proposals have been made for changes in the legislation governing student lending in the direction of improving the legislation and its modernization, based on the experience of other countries that have established traditions in this direction;

5. Recommendations for taking actions of non-legislative nature, aimed at more effective management of student loans and their reporting between institutions, have been made.

V. Critical remarks, recommendations and questions:

In the dissertation work some shortcomings are found, which give grounds to make the following critical remarks:

- In some separate parts of the dissertation there is a certain imbalance. The content of the first and second chapters, each of which has a volume of about 70 pages, has a significant predominance over chapter three of the dissertation.

- Next, I would like to draw attention to the finding that in the dissertation there are separate formulations in relation to which inaccuracies are found.

- I would like to make a general recommendation to the doctoral student, referring to both the dissertation and future publications, namely - to be clearer and more definite in highlighting his opinion as an author.

These critical remarks do not diminish the significance of the dissertation. PhD student Milen Marinov shows in-depth knowledge in the field of student lending in the Republic of Bulgaria.

CONCLUSION:

Based on the circumstances presented in points I, II, III, IV and V, I declare my positive assessment of the current dissertation on "Bank loan agreement for students and doctoral students" by Milen Tomov Marinov. I believe that it meets the basic legal and regulatory requirements for the award of the educational and scientific degree "Doctor" and this gives me reason to vote "FOR" the award of the educational and scientific degree "Doctor" of Milen Marinov in PN 3.6 Law on doctoral program Civil and family law.

September 20, 2021.

Blagoevgrad

Member of the scientific jury:

Prof. Dr. P. Dimitrov